

HÄDAOLUKORRA LAHENDAMISE PLAAN RAKVERE AMETIKOOLIS

ÜLDOSA

1. Asutus: Rakvere Ametikool

Aadress: Piiri 8, 44316 Rakvere

Direktori tel: 329 5032, mobiil: 5649 5436

Kooli kriisimeeskond: direktor, haldusdirektor, õppedirektor, juhiabi, IT juht, grupijuhendajad
Kriisimeeskonna liikmed ja asendajad kinnitatakse direktori käskkirjaga.

2. Dokumendis kasutatavad põhimõisted:

Hädaolukorrana käsitatakse sündmust või sündmuste ahelat, mis ohustab koolis viibivate isikute elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda või tekitab ulatuslikku majanduslikku kahju.

Kriisi ja kriisiolukorra mõistet kasutatakse hädaolukorra sünonüümina.

Riskigruppi kuuluvad õpilased – õpilased, kellel on potentsiaalne võimalus hädaolukorda sattuda või seda põhjustada.

3. Hädaolukorras tegutsemise juhised ja teavitamine:

3.1. ohuolukorra hindamine, kirjeldamine ja vajadusel häirekeskuse teavitamine;

3.2. ohuolukorra likvideerimise alustamine;

3.3. edasine tegutsemine toimub vastavalt kooli kriisiplaanile;

3.4. direktor kutsub kokku kriisimeeskonna ja teavitab neid olukorrast. Räägib, mis on toimunud ja kuidas edasi tegutseda;

3.5. kriisimeeskond paneb kokku info, mida edastada osapooltele edastada;

3.6. õpetajad teavitavad direktorilt saadud info põhjal õpilasi ja vajadusel vanemaid;

3.7. meediaga suhtleb direktor.

4. Häirekeskus number on 112.

ÜLDISED TEGEVUSJUHISED HÄDAOLUKORRAS TEGUTSEMISEL

5. Veendu, et olukord on sinu jaoks ohutu!
6. Vajadusel taga oma ohutus! Helista 112 ja teavita olukorrast. Kirjelda toimunut, ütle kooli nimi/aadress, ütle oma nimi;
7. Teavita direktorit.

Hädaolukorra lahendamise juhtimise ja koordineerimise korraldus

8. Hädaolukorra avastaja või sellest teadasaaja hindab olukorda ja otsustab teavitamise järjekorra:
 - 8.1. päästeameti, politsei või kiirabi sekkumist nõudvate situatsioonide korral teavitab esmalt häirekeskust (telefonil 112) ja siis kooli direktorit;
 - 8.2. muude hädaolukordade puhul teavitab kooli direktorit;
 - 8.3. haldusdirektor koordineerib hädaolukorra lahendamist;
 - 8.4. õppedirektor koordineerib evakuatsiooni;
 - 8.5. õppedirektor koordineerib hädaolukorra järgseid tegevusi.

KOOLI KRIISIMEESKOND

9. Kooli kriisimeeskond:
 - 9.1. töötab välja ja täiendab vajadusel kooli hädaolukorras tegutsemise plaani;
 - 9.2. koordineerib kooli töötajate valmisoleku tagamist hädaolukorras tegutsemiseks;
 - 9.3. koordineerib hädaolukorras tegutsemist ja sellele järgnevat tööd.
10. Kriisimeeskonna kutsub kokku kooli direktor.
 - 10.1. direktor – võtab vastu otsuseid, suhtleb politseiga, pärast kriisi meediaga;
 - 10.2. õppedirektor – annab ülevaate õpilaste liikumisest, raporteerib vahetult toimuvast;
 - 10.3. haldusdirektor – suhtleb politsei ja päästeametiga, tagab turvalisuse kooli territooriumil, valmistab koolipere ette hädaolukorras tegutsemiseks;
 - 10.4. grupijuhendaja - suhtleb lastevanematega; juhib tööd riskigruppi kuuluvate õpilastega; nõustab kriisi ajal ja järgselt; selgitab välja ja jälgib riskigruppi kuuluvaid õpilasi;
 - 10.5. juhiabi – kontrollib, kas 112 on hädaolukorrast teavitatud.
11. Kriisimeeskonna iga-aastase tegevuse analüüsi kontrollnimekiri:
 - 11.1. kriisimeeskonnas on olemas kõik vajalikud liikmed. Vajadusel korrigeerida nimekirja;
 - 11.2. kriisimeeskonna liikmed on teadlikud oma kohustustest ja vastutusest. Vajadusel korrigeerida kohustuste ja vastutuse jaotumist;
 - 11.3. hädaolukorras tegutsemise plaan on üle vaadatud ja täiendatud;
 - 11.4. hädaolukorras tegutsemise mapi sisu on kontrollitud ja vajadusel täiendatud;
 - 11.5. kaasatavate spetsialistide kontaktandmed on kontrollitud;
 - 11.6. uued õpilased ja töötajad on teavitatud hädaolukorras tegutsemise juhistest;
 - 11.7. on olemas ülevaade riskirühma kuuluvatest õpilastest;
 - 11.8. spetsiifilised nõuded erivajadustega laste ohutuse tagamiseks hädaolukorras on välja selgitatud;
 - 11.9. teavituskanalid koolis: suusõnaline teavitamine (vahetult või telefoni teel), kooliraadio teel teavitamine;

11.10. kriisimeeskond koguneb vähemalt üks kord õppeaastas vajaliku analüüsi teostamiseks;

11.11. vähemalt kord õppeaastas viiakse kogu koolile läbi evakuatsiooniõppus. Õpilastele viiakse läbi koolitusi või praktilisi üritusi hädaolukorras tegutsemise kohta vähemalt kord õppeaastas.

HÄDAOLUKORRAS TEGUTSEMISE MAPP

12. Koolimajas olev hädaolukorras tegutsemise mapp koosneb järgnevast:

- 12.1. infoleht direktori, päästeameti telefoninumbritega ;
- 12.2. info erivajadustega õpilaste spetsiifiliste nõuete kohta (sisaldab konfidentsiaalsuse märget) ;
- 12.3. kooli ümbruse kaart;
- 12.4. koolimaja plaan korruste kaupa;
- 12.5. info esmaabikomplektide ja tulekustutite asukoha kohta;
- 12.6. kirjutusvahend;
- 12.7. helkurvest;
- 12.8. üldvõti / kõikide ruumide võtmete komplekt.

13. Hädaolukorras tegutsemise mapp asub valvuri ruumis.

Kriisiplaan vastavalt hädaolukordadele

TULEKAHJU

14. Kui oled avastanud tulekahju, siis tegutse järgmiste juhiste järgi.

- 14.1. helista 112 ja teata tulekahjust häirekeskusele;
- 14.2. tegutse vastavalt tulekahjukorral tegutsemise plaanile;
- 14.3. tulekahju korral jäta alati meelde järgmised reeglid:
 - 14.3.1. liigu võimalikult ohutult;
 - 14.3.2. ole võimalikult nähtav;
 - 14.3.3. ära satu kunagi paanikasse ega tekita seda oma käitumisega teistes inimestes;
 - 14.3.4. anna kohale saabunud juhtkonna esindajale/päästeteenistuse töötajatele informatsiooni;
 - 14.3.5. enne elektriseadmete kustutamist veendu, et need pole voolu all;
 - 14.3.6. välitingimustes proovi vältida tule suhtes allatuult jäämist;
 - 14.3.7. väldi põlemisgaaside sisse hingamist, sest need võivad olla mürgised;
 - 14.3.8. kui ruumis on plahvatusohtlikke esemeid (gaasiballoon, lõhkekehad jne), siis eemaldu kiiresti ning hoiata ka teisi;
 - 14.3.9. ära sea elu ohtu;
 - 14.3.10. sulge ukсед ja aknad, kuid ära lukusta;
 - 14.3.11. lülita hoonest või ruumist välja ventilatsioon (kui tead kust seda teha);
 - 14.3.12. lülita ruumist välja elekter! Elektrit ei tohi välja lülitada pimedal ajal, kui toimub evakuatsioon.

ÄKKRÜNNAK

15. Äkkrünnakuna käsitletakse seda, kui:
 - 15.1. õpilasel koolis kaasas ründevahend, kuid otseselt ei ole veel rünnanud;
 - 15.2. üks või mitu isikut püüavad relva või muu ründevahendiga vigastada või tappa inimesi koolis.
16. Tulirelvaga rünnak:
 - 16.1. varju;
 - 16.2. võimalusel vii hoonest eemale teised õpilased;
 - 16.3. ära kontakteeru rünnaku läbiviijaga;
 - 16.4. võimalusel helista politseisse;
 - 16.5. võimalusel teavita direktorit, õppedirektorit või haldusdirektorit;
 - 16.6. kriisimeeskond koostöös politseiga tegutseb edasi vastavalt olukorrale ja korraldustele.
17. Tuli- või külmrelva märkamine:
 - 17.1. hinda situatsiooni, taga enda ohutus;
 - 17.2. teavita häirekeskus 112;
 - 17.3. võimalusel vii ruumist eemale teised õpilased;
 - 17.4. ära kasuta jõudu, ära püüa temalt relva ära võtta;
 - 17.5. jää rahulikuks;
 - 17.6. võimalusel informeeri kooli direktorit.

FÜÜSILINE VÄGIVALD

18. Vägivaldne käitumine õpilaste vahel:
 - 18.1. anna käsklus koheselt lõpetada, valju selge häälega sekku toimuvasse;
 - 18.2. hüüa kaklemaid nimepidi, püüdes pöörata nende tähelepanu endale;
 - 18.3. kui tunned hästi õpilasi ja nende iseloomu – võid ise sekkuda füüsiliselt kaklejate vahele astudes;
 - 18.4. vajadusel kutsu politsei;
 - 18.5. vajadusel anna esmaabi ja kutsuda kiirabi;
 - 18.6. vajadusel teavita kooli meditsiinitöötajat;
 - 18.6. hoiu kaklejad piisavalt pikka aega teineteisest eemal ja jälgi, et nad lõplikult rahuneksid;
 - 18.7. informeeri õppedirektorit ja grupijuhendajat, kirjuta olukorra kirjeldus direktorile toimunu kohta.

ÕPILANE ALKOHOLIJOOBES VÕI MEELEMÜRKIDE MÕJU ALL

19. Joobekahtluse korral jälgida õpilast ja ka kaasõpilaste reaktsioone.
20. Kahtluse korral aineõpetaja kutsub abi (saata suvaline õpilane kutsuma kohale grupijuhendajat/õppedirektorit/direktorit).
21. Teavitatakse kooli meditsiinitöötajat.
22. Saabunud kooli töötaja toimetab õpilase klassiruumist välja meditsiiniõe kabinetti.
23. Vajadusel kutsutakse kiirabi või politsei.

ÕPILASE KADUMINE

Ennetustöö

24. Enne õppekäiku räägib õpetaja õpilastele, mida teha, et õpilane ei kaoks ära ja mida teha siis kui õpilane kaob õppekäigul ära.

- 24.1. lastevanemate kontaktandmed peavad olema kiiresti kättesaadavad;
- 24.2. õpilaste eelnev instrueerimine enne kooli territooriumilt lahkumist;
- 24.3. töökorras mobiiltelefoni olemasolu.

25. Õpetaja rõhutab, et antud olukorras peaks õpilane helistama õpetajale (õpetaja annab enda telefoni numbri).

26. Kui levi ei ole, siis õpilane jääb pidama sellel ajahetkel olevasse kohta/paika, sest ta teab, et õpetaja tuleb teda otsima läbikäidud teed mööda.

Õppekäik

27. Ekskursioonil olles jagab õpetaja lapsed rühmadesse ja veendub, et igas rühmas on vähemalt ühel liikmel olemas töökorras telefon, millesse on sisestatud õpetaja number. Ka õpetajal endal on olemas grupiliikme telefoni number. Kui õpilane on mingil põhjusel kadunud või eksinud saavad õpetaja ja õpilane omavahel telefoneerida. Juhul, kui õpilasel ei ole võimalik mingil põhjusel õpetajaga ühendust saada võõras linnas ekskursioonil, siis pöördub õpetaja abi saamiseks politseisse.

SURMAJUHTUM

28. Õpilase surmajuhtum väljaspool kooli:

- 28.1. kontrolli informatsiooni;
- 28.2. grupijuhendaja edastab info kooli juhtkonnale;
- 28.3. grupijuhendaja suhtleb perekonnaga;
- 28.4. leinasümboolika kasutamine fuajees;
- 28.5. psühholoogilise abi võimaldamine;
- 28.6. õpilase isiklike asjade ja koolitööde toimetamine vanemateni (grupijuhendaja);
- 28.7. grupi osalemine matustel vanemate nõusolekul;
- 28.8. vanemate nõusolekul suhtlemine meediaga (grupijuhendaja, juhtkond).

29. Õpilase surmajuhtum koolis:

- 29.1. teavita kiirabi või politseid;
- 29.2. teavita kooli meditsiinitöötajat;
- 29.3. püüa hinnata olukorda rahulikult ja mitte sattuda paanikasse;
- 29.4. edasta info kooli juhtkonnale/ grupijuhendajale;
- 29.5. juhul kui kuuled vastavat infot, kontrolli informatsiooni;
- 29.6. õpilastega suhtlemine ja õnnetuspaiga eraldamine (kõik kohal olevad täiskasvanud);
- 29.7. juhtkond suhtleb perekonnaga;
- 29.8. õppedirektor kutsub kokku õpetajaskonna ja teavitab neid;
- 29.9. kohese psühholoogilise abi võimaldamine;
- 29.10. leinasümboolika kasutamine fuajees;
- 29.11. mälestusrituaalide käivitamine;
- 29.12. grupi õppetöö ümberorganiseerimine;
- 29.13. õpilase isiklike asjade ja koolitööde toimetamine vanemateni (grupijuhendaja);
- 29.14. grupi osalemine matustel vanemate nõusolekul;
- 29.15. vanemate nõusolekul suhtlemine meediaga (grupijuhendaja, juhtkond);

- 29.16. pärast juhtunut kriisiabi õpilastele;
- 29.17. toimunu analüüs kriisimeeskonnas.

LÕHKEKEHA KOOLIS

30. Kuidas käituda, kui olete leidnud võimaliku plahvatusohtliku eseme:
- 30.1. ära puuduta leidu;
 - 30.2. eemaldu ohtlikust esemest (ohust);
 - 30.3. ära kasuta raadiosidevahendit leiu läheduses;
 - 30.4. informeeri leiust Häirekeskust telefonil 112;
 - 30.5. põhjenda, miks konkreetne ese kahtlust tekitab;
 - 30.6. jäta oma kontaktandmed;
 - 30.7. teavita teisi läheduses viibijaid võimalikust ohust;
 - 30.8. võimalusel piira ala ja tähista ohu olemasolu;
 - 30.9. kui sa omad leiu kohta infot, edasta see korrakaitsjatele! (Tead, kellele ese kuulub, kaua ese on selles kohas olnud jms.) ;
 - 30.10. ära sisene piirdelindiga või muul viisil tähistatud ohualasse.

POMMIKAHTLUS

31. HÄIREKESKUSELE EDASTATAV INFORMATSIOON: Pommiohust, lõhkeaine ja lahingumoonna leiust teavita Häirekeskust telefonil 112! Selleks, et hinnata ohtusid ja vajadusel edastada sündmuskohale juhtnööre:

- 31.1. kirjelda leidu, mille te leidsite;
- 31.2. kirjelda millise kujuga leid on: ligikaudne pikkus, läbimõõt jne. Kas nägite eseme küljes detaile nagu juhtmed, patareid jms;
- 31.3. teates kajasta ka, kuidas te eseme leidsite - kaevetööde teostamisel, juhusliku möödujana, keegi tõi selle või muu põhjus;
- 31.4. võimalusel teavitage, kas eset on liigutatud;
- 31.5. anna ülevaade, mitu eset leidsite. Kas tegu on üksikleiuuga või on esemeid mitu? Kas leitud esemed on sarnased;
- 31.6. edasta leiu täpne asukoht. Alusta täpsest aadressist ja lõpeta konkreetse asukohaga: põld, kapp, 2. korruse elektrikapp jne. Kui aadressi andmine on keeruline, siis määrake kohtumispaik, et edasi juba spetsialistid leiukohale juhatada;
- 31.7. kirjeldage leiukohta. Kas leiu või leiukoha läheduses viibib inimesi? Asub leid hoonestatud alal jne? Edastage kindlasti enda nimi ja kontaktandmed! Vajadusel võetakse sinuga täiendavalt ühendust, et saada täpsustusi või edastada täiendavaid käitumisjuhiseid.

LIIKLUSÕNNETUS ÕPILASEGA

Ennetustöö

34. Iga grupijuhendaja tööplaanis on liikluse teema väga olulisel kohal.
33. Õpilastega õppekäigul olles satub õpilane liiklusõnnetusse:
- 33.1. õnnetuse järel teatada kiiresti päästeteenistusse, edastada lapse andmed;
 - 33.2. anda esmaabi, vajadusel päästeteenistusest juhtnööre saades;
 - 33.3. võimalusel teine saatja tegeleb teiste lastega, rahustab neid, liigub võimalusel õnnetuspaigast eemale turvalisemasse paika;
 - 33.4. päästeteenistuse saabudes peab täiskasvanud saatja kindlasti teavitama kooli juhtkonda sündmustest;

33.5. informeerida õnnetusest teise lastevanemaid, et vältida erinevate ebatäpsete sündmuskirjelduste tekkimise võimalust.

34. Õpilasega juhtub liiklusõnnetus koolivälisel ajal:

34.1. grupijuhendajatega rääkida rahulikult juhtunust;

34.2. organiseerida kannatanu külastamine paari grupikaaslase või õpetaja poolt, kui lapsevanem seda soovib.

KOOLITRAUMAD

35. Nõuanded koheseks tegutsemiseks kooli territooriumil juhtunud traumade korral:

35.1. jää rahulikuks, veendu, et lähenemine ei kahjustaks sind ennast (elektrijuhtmed, gaasileke, hoone konstruktsioon, vägivald);

35.2. hinda kannatanu seisundit (kaaslane saada abi järele);

35.3. kui kannatanu on teadvused- küsi mis juhtus;

35.4. teavita kooli meditsiinitöötajat;

35.5. vajadusel helista 112 või lapsevanemale;

35.6. ära jäta kannatanut üksi-räägi temaga, vajadusel vii ta meditsiiniõe kabinetti;

35.7. teata juhtkonnale mis juhtus.

36. Ennetavad tegevused:

36.1. ohutustehnika regulaarne tutvustamine (kordamine);

36.2. esmaabi õpetamine ja kordamine;

36.3. ohtlike olukordade kohene märkamine (augud, libedus, juhtmed jne) ja likvideerimine;

36.4. töötajate ja õpilaste juhendamine;

36.5. kõrgenenud riskiga õpilaste jm. kannatanute grupi väljaselgitamine ja nende abistamine.

SUITSIID

Noorte enesetapuriskide hindamine

37. Paljud noored mõtlevad enesetapule ka ilma, et risk selle elluviimiseks oleks eriliselt suur. Kui neil aga seevastu on olemas plaan, mis kirjeldab meetodit ja võimalikku aega (küsi temalt otse), tuleks võimalikult kiiresti vanematega ühendust võtta ning professionaalne abi kutsuda. Kui õpilasel on nii spetsiifiline plaan, kui ka on kaotanud lähedase sõbra või üldiselt vastab mõnele ülaltoodud kriteeriumile, ei tohi eeldada, et ta järgib sinu nõuandeid ning teda ei tohiks üksi jätta. Sellistel juhtudel peaksid koheselt: teavitama vanemaid ja teisi õpetajaid ning rääkima õpilasele, et oled seda teinud; võtma ühendust asjatundjaga ning valmistama ette võimalik haiglasse suunamine; laskma nõustamiskogemusega koolipersonalil õpilase eest hoolt kanda kuni muu abi on saanud.

38. Allpool kirjeldatud tundemärgid võivad viidata sellele, et laps vajab rohkem abi:

38.1. noor tõmbub eemale nii sõpradest kui täiskasvanutest;

38.2. noore käitumine muutub tundmatuseni ja on seda pikema aja vältel, näiteks on käitumine muutunud väljakutsuvaks ja agressiivseks, ta provotseerib kaklusi;

38.3. noor on muutunud ülitundlikuks ümbritseva suhtes ja kõrgenenud valvsusega. Ta reageerib tugeva enesesüüdistusega;

38.4. õppeedukus langeb märgatavalt;

- 38.5. järelreaktsioonid on tugevad ja püsivad. Pikema aja jooksul jätkab noor kõige vältimist või mõtleb pidevalt juhtunule;
- 38.6. noor käitub nii nagu ei kardaks ta enam kedagi ega midagi (ja ohu olukorras, käitub ebasobivalt, räägib, et miski siin ilmas ei hirmuta teda enam);
- 38.7. noor kaldub sattuma õnnetustesse, võttes riske, millest varem hoidus, paneb end eluohtlikesse olukordadesse, räägib iseenda vigastamisest või enesetapust;
- 38.8. noor loob tulevikust pessimistliku pildi, tal on kadumas võime ületada muid igapäevaelu raskusi, kadumas on lootus ja vajadus hästi hakkama saada.
39. Et mitmed neist faktoreist esinevad sageli samaaegselt, on üsna kerge avastada, kellel õpilastest on enim abi vaja. Vaiksed õpilased ning õpilased, kel on foobiad, kannatavad sageli uneprobleemide all, mis omakorda viib rohkemate puudumisteni. Koostöös koduga on võimalik raskusi varakult avastada ning neile abi leida. Vaja on ka õpetajapoolset tähelepanelikkust, et õpilase probleem nähtavaks saaks.

Riskifaktorid

40. Õpilasi tuleb jälgida erilise tähelepanelikkusega pärast kriisijuhtumit, kui esinevad järgmised riskifaktorid:

- 40.1. juhtunu asjaolud (traumaatilised mõjutajad): füüsiline vigastus ja/või oht oma elule, vägivaldse surma tunnistaja, äärmine abitus ohuolukorras, vägivaldne või ootamatult dramaatiline surmajuhtum, vastutus juhtunu eest;
- 40.2. isiksus ja varasemad elukriisid: varem ängistus ja/või masendus, kinnine hoiak, läbi töötamata kriisid/traumad;
- 40.3. keskkonna mõjutegurid: nõrk sotsiaalne võrgustik, puudulik kodune suhtlemine ja avatus, perekonna- ning koolipoolne reaktsioonide mitteaktsepteerimine, ükskõikne koolikeskkond, sõprade vähesus, teisejärgulised traumad, raske eluolukord.

SOOVITUSI TEGUTSEMISEKS HÄDAOLUKORRA EEL, AJAL JA SELLE JÄRGSELT

Suhtlemine meediaga

41. Kriisiolukorras on kindlasti vaja arvestada meedia huviga. Kooli ülesanne on tagada, et õpilased, lapsevanemad ja koolipersonal ei saaks kriisisituatsioonis meedia liigse tähelepanu tõttu kannatada, kuid samas püüda mõista, et ajakirjanikud teevad oma tööd ja tuleb leida nendega koostöö tegemiseks kõige turvalisem viis. Üldjuhul suhtleb meediaga ainult kooli direktor või tema poolt volitatud isik. Meediaga suhtleja peab olema kättesaadav kogu kriisi jooksul.

42. Teavitamine peab olema läbimõeldud ja plaanipärane, informeerimine operatiivne ning informatsioon selge, tõene ja hoolivust väljendav. Meediaga suhtlemisel tuleb arvestada, et kõik ajakirjaniku kuuldes öeldu võib jõuda meedia vahendusel avalikkuseni. Meediaga suhtlemisel tuleb ajakirjanikuga kokku leppida ka piirangutes ja neid põhjendada (näiteks: leinas laste intervjuerimine ja filmimine on lubamatu, lapse foto avaldamiseks on vaja lapsevanema ja lapse nõusolekut, enesetapu kirjeldamisel on äärmiselt suur „nakkusefekti“ oht jne) Kui ajakirjanik võtab ühendust, siis tuleb selgitada välja ajakirjaniku nimi ja kontaktandmed ning tema pöördumise eesmärk. Võimalusel tuleb täpsustada, mis küsimused ajakirjanikku huvitavad ning millal teave avalikkuse ette jõuab. Peab arvestama, et vastus ”ei kommenteeri” ei hoiä ära juhtunu kajastamist meedias, vaid võtab ära võimaluse mõjutada kajastatava sisu. Üldjuhul ei pea kommenteerima kohe, ajakirjanikult võib küsida lisaega, et otsustada, kas ja kuidas kommenteerida. Kommenteerimisest keeldumist on soovitatav põhjendada – selgitada, miks infot anda ei ole võimalik (lapse huvidest lähtudes, perekonna soove arvestades, juhtumi uurimise

huvides vms). Vajadusel on soovitatav suunata ajakirjanik teiste infoallikate (erialaspetsialistide jne) juurde täiendavate selgituste saamiseks. Kui kool soovib omal initsiatiivil meedia kaudu avalikkust informeerida, siis on tarvis otsustada, mis vormis (kindla ajakirjaniku poole pöördumine, pressiteade või pressikonverents meediakanalitele, aramusartikkel ajalehte, intervjuu raadiole või televisioonile jne) ja milliste kanalite vahendusel (üleriigiline või kohalik meedia, kirjutav või audiovisuaalne meedia jne) seda teha. Vajadusel tasub selles osas nõu pidada kommunikatsiooniekspertidega.

Kuidas õpetaja saab kriisiks valmistuda?

43. Õpi tundma ja aitama iseennast. Täienda oma teadmisi: - leinaprotsessi kulgemisest ja selle mõistmisest; - laste kriisireaktsioonidest ja nende mõjust õppimisele, suhetele, tervisele; - selle kohta, kuidas suhelda laste ja peredega kriisi olukorras; - selle kohta, kuidas kasutada kriisijuhtumit õpetamise eesmärgil ning kuidas rääkida lastega rasketel teemadel või mil viisil viia läbi klassivestlusi.

44. Kui kooli kriisitoimkond on personali juhtunust informeerinud, on õpetajad need, kelle ülesanne on aidata oma klassides õpilastel juhtunust käsitleda. Sageli võib õpetaja osutada ainsaks täiskasvanuks, kelle poole lapsed oma mõtete ja tunnetega pöörduda saavad või julgevad. Isegi siis, kui õpetaja ei ole saanud kriisiabialast ettevalmistust saab ta olla lastele suureks toeks. Seejuures peab õpetaja tulema toime ka iseenda stressireaktsioonidega. Pärast traumaatilisi sündmusi võivad õpetajal ilmned järgmised järelreaktsioonid: ärrituvus, keskendumisraskused, raskused tundide läbiviimisel, hirm, et õpilastega juhtunust rääkimine võib asja veel hullemaks teha, ebamugavustunne seoses oma tugevate tunnetega (hirm, viha), sündmuse traumeeriva toime eitamine õpilastele. Et õpilasi aidata, peaks õpetaja olema teadlik oma seisundist ja otsima vajadusel endale abi.

Juhiseid õpetajale

45. Teavita hädaolukorrast häirekeskust numbril 112 (ei ole vaja karta, et keegi teine on juba helistanud – siin kehtib põhimõte, et pigem rohkem kui üldse mitte keegi).

46. Ole aktiivne ja otsustav. See aitab kaasa õpilaste turvatunde ja tasakaalu taastamisele.

47. Ole noortega koos, ära jäta õpilasi üksi.

48. Vajadusel anna informatsiooni toimunust kiirabitöötajatele, päästeteenistuse- või politseiametnikele. Anna tõene ülevaade juhtunust, räägi vaid teadaolevaid fakte. Püüa jääda oma väljendustes rahulikuks ning kirjeldada juhtumit selgelt ja lihtsalt. Kui sul on mingitel põhjustel raske üksi rääkida, kutsu endale appi kolleeg või kriisimeeskonna liige. Anna aega reageerimiseks ja küsimuste esitamiseks.

49. Väldi lubadusi. Ära luba, et kõik saab varsti korda, kuid hoia üleval lootust, et lõpuks kriis siiski ületatakse.

50. Julgusta õpilasi juhtunust rääkima. Sageli tahetakse kriisilukorrast korduvalt rääkida ja küsida samu küsimusi, sest toimunut on raske omaks võtta. Julgusta lapsi rääkima nii juhtunuga seotud faktidest kui ka oma tunnetest. Leppige vajadusel kokku ajad, millal te koolipäeva jooksul juhtunust räägite.

51. Säilita klassis tavapärased reeglid. Toeta õpilaste igasugust tegevuslikku aktiivsust (nt. klassi koristamine jm rutiinsed tegevused). See süvendab kokkukuuluvus- ja turvatunnet ning aitab taastada kontrolli tunnete üle.

52. Muuda ajutiselt õppekava. Peale traumaatilisi sündmusi on õpilastel raskusi keskendumise ja mälu ning alaneb õpivõime. Kontrolltööd tuleks mõned päevad edasi lükata. Ka kodutöid võiks mõneks ajaks vähendada.

53. Ole tähelepanelik riskiõpilaste suhtes. Kõrgenenud riskiga õpilasteks võivad olla kannatanu õed/vennad, lähedased sõbrad, tugevaid emotsionaalseid reaktsioone ilmutanud lapsed, sündmuse pealtnägijad, need, kel on peres probleeme või on kaotanud pereliikme, depressiooniilmingute või suitsiidikalduvustega õpilased. Nad vajavad kohest individuaalset psühholoogilist esmaabi.

54. Aita taastada enesekontroll. Tugevad tunded on kriisiolukorras loomulikud. Aita neil maha rahuneda ja oma käitumise üle kontroll saavutada.

55. Selgita õpilastele suhtlust ajakirjanikega. Ütle, et nad ei vastaks ajakirjanike küsimustele ilma vanemate loata.

56. Hoia kontakti teiste õpetajate, kooli personali ja lastevanematega. Tähtis on teada, kuidas õpilased kriisiolukorras hakkama saavad mitte ainult koolis, vaid ka kodus ja väljaspool. Nii mõnigi õpilane võib vajada spetsialisti abi. Vanemadki vajavad juhtnööre.

57. Ole oma käitumisega õpilastele eeskujuks. Mida enam täiskasvanud annavad eeskujut, kuidas olla asjatundlik, probleeme lahendav ning samas kaastundlik ja hooliv, seda enam on ka lapsed võimelised käituma adekvaatselt.

58. Ole teadlik oma reaktsioonidest. ja hoolitse ka enda eest. Lubatud on näidata ka oma tundeid, kuid mitte kaotada kontrolli. Ära jäta ennast üksi, räägi kolleegidega, jaga oma tundeid ja mõtteid, vajadusel otsi abi spetsialistidelt.

Abinõud kriisi ajal ja hiljem

59. Oluline on ilmutada kindlat ja ühtlasi hoolivat suhtumist, aidates kaasa üldise turvatunde taastamisele ja usalduslike (koostöö) suhete kujunemisele nii koolisiseselt kui ka väljaspool kooli: lastevanemad, piirkonna elanikud, abipakkuvad asutused jt. Kriisiga seoses rakendatavad meetmed võib jagada kriisiaegseteks ja kriisile järgnevate päevade kiireloomulisteks ülesanneteks ning pikemaajaliseks tegevuseks. Väga oluline on kriisi olukorras informatsioon. Kontrollitud ja adekvaatse ning läbimõeldud teabe edastamine kooli personalile aitab valmis olla õpilaste reaktsioonide käsitlemiseks. Väheneb kuulujuttude levik, ärevuse ja hirmu asjatu võimendumine. Teavet peavad saama ka need, kes hetkel kohal ei viibi.

Teavitamine väljapoole kooli

60. On oluline, et initsiatiiv juhtunust teavitamisel oleks kooli poolel. See aitab ära hoida nii koolis kui ümbruskonnas sageli hirmutavate ja üle dramatiseeritud kuulujuttude levikut, ohjata juhtunu käsitlemist meedia poolt, mis sageli osutub kannatanuid, kaasõpilasi, nende peresid ja kooli personali emotsionaalselt häirivaks või isegi traumeerivaks. Selline info edastamine võimaldab taastada kooli normaalse funktsioneerimise võimalikult kiiresti.

Vanemate teavitamine

61. Vanematele koostatakse kiri, kus selgitatakse juhtunut. Teatatakse kooli tegutsemisplaanist, võimalikest ajutistest muutustest õppetöö korralduses, õpilastele, vanematele ja kooli personalile pakutavast abist. Kirjale lisatakse kontaktisikute nimed ja telefoninumbrid, kes on volitatud vanemate küsimustele vastama. Vajadusel korraldatakse vanematele koosolek, kuhu kutsutakse ka erinevate teenistuste ja ametkondade esindajaid.

Meedia teavitamine

62. Koolipoolset teavet vahendab direktor. Õpetajad võivad anda meediale teavet kokkuleppel direktoriga ning õpilastel peab meediaga suhtlemiseks olema vanemate luba.

Kiireloomulised ülesanded kriisi ajal ja kohe pärast kriisi

63. Kriisiolukorras hindab direktor olukorda ning annab personalile ja õpilastele selged tegevusjuhised ning püüab olukorda stabiliseerida. Pärast olukorra rahunemist korraldab direktor kõikide koolis töötavate täiskasvanute nõupidamise. Selle käigus:

- 63.1. lepitakse kokku tegevussuunad, vastutus ja tööjaotus;
- 63.2. selgitatakse välja töötajate enda kriisikogemused ning hinnatakse ressursse probleemi käsitlemiseks;
- 63.3. kogutakse kokku võimalikult palju andmeid õpilaste olukorra kohta;
- 63.4. lepitakse kokku, kuidas suheldakse õpilaste kodude ja lähedaste inimestega;
- 63.5. lepitakse kokku kavandatud meetmetest teavitamine;
- 63.6. lepitakse kokku, kuidas kriisi tõttu kannatanud peresid meeles peetakse;
- 63.7. lepitakse kokku, milliseid ühiseid tegevusi korraldatakse olukorra käsitlemiseks ning määratakse nende tegevustega seonduv vastutus;
- 63.8. lepitakse kokku, kuidas erinevates tundides juhtunut käsitletakse; välditakse kriisi liigset käsitlemist ja rõhutatakse, et õpetaja esmaseks ülesandeks on ära kuulata, vastata küsimustele, anda teavet ja jälgida õpilaste võimalikke kriisiga seonduvaid reageeringuid;
- 63.9. lepitakse kokku, kuidas antakse teavet võimalikele meediakanalite esindajatele. Siinkohal tuleks olla eriti hoolikas, seda eriti õpilaste kaitsmisel;
- 63.10. lepitakse kokku, kuidas suheldakse koostööpartneritega, millist ekspertide vms abi on võimalik saada koolist väljastpoolt;
- 63.11. lepitakse kokku, kuidas asjade käsitlemist töötajate vahel jätkatakse, ja arutatakse, millist abi nad vajavad. Direktor korraldab nõupidamise kooli kriisimeeskonnaga. Selle käigus lepitakse kokku tegevussuunad, vastutus ja tööjaotus;
- 63.12. lepitakse kokku, milline on kellegi roll suhtlemisel predega ning õpilaste või tudengite abivajadust puudutava teabe saamisel;
- 63.13. lepitakse kokku, kes ja millist abi saab koolis pakkuda ning kuidas rohkem tuge vajavad õpilased suunatakse väljastpoolt antava abi juurde;
- 63.14. lepitakse kokku, kuidas kriisimeeskonna töötajad toetavad muud personali;
- 63.15. arutatakse, kas on vajadust koolipere ühise kogunemise korraldamiseks.

Juhtumi lahendamise tabel

Juhtum	Õpilase tegevus	Kooli töötaja tegevus	Märkused
Tulekahju	Tegutse vastavalt tulekahju korral tegutsemise plaanile	Tegutse vastavalt tulekahju korral tegutsemise plaanile	
Äkkrünnak (rünnak relva või muu ründeks sobiva vahendiga)	Helista 112 Säilita rahu Võimalusel ära suhtle ründajaga ega ärrita teda	Helista 112 Võimalusel vii hoonest eemale teised õpilased Võimalusel teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget Kriisimeeskond tegutseb edasi vastavalt olukorrale	
Füüsiline vägivald (vägivaldne käitumine õpilaste vahel)	Teavita täiskasvanut Säilita rahu	Valju selge häälega sekku toimuvasse Teavita grupijuhendajat Grupijuhendaja teavitab vajadusel kooli meditsiinitöötajat Grupijuhendaja teavitab lapsevanemaid Grupijuhendaja teavitab direktorit, õppedirektorit	
Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine	Teavita grupijuhendajat, direktorit või õppedirektorit	Teavita grupijuhendajat Grupijuhendaja teavitab lapsevanemat Grupijuhendaja teavitab kooli meditsiinitöötajat Grupijuhendaja teavitab direktorit, õppedirektorit	
Õpilase kadumine õppekäigu ajal	Säilita rahu Teavita õpetajat	Selgita välja, kes on kadunud ja mis asjaoludel.	

	Jää pidama sellel ajahetkel olevasse paika	Korralda õpilase otsimine lähtuvalt hetkel teadaolevast infost. Vajadusel kaasa abi või helista 112 Teavita juhtunust direktorit	
Õpilase surm koolis	Helista 112 Teavita täiskasvanut	Helista 112 Teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget Teavita kooli meditsiinitöötajat Kriisimeeskond teavitab lapsevanemaid, grupikaaslasi, kooli töötajaid Kriisimeeskond organiseerib leinaabi Kriisimeeskond organiseerib leinasümboolika	Algava tunni õpetaja viib õpilased klassi või suunab õpilased vastavalt kriisimeeskonna liikme korraldusele
Õpilase surm väljaspool kooli		Grupijuhendaja teavitab direktorit, õppedirektorit Grupijuhendaja suhtleb perekonnaga Kriisimeeskond teavitab kooli töötajaid ja õpilasi Kriisimeeskond organiseerib leinaabi Kriisimeeskond organiseerib leinasümboolika	
Lõhkekeha koolis	Ära puuduta leidu Eemaldu ohtlikust esemest	Ära puuduta leidu Eemaldu ohtlikust esemest	

	Teavita täiskasvanut	<p>Helista 112</p> <p>Teavita teisi läheduses viibijaid võimalikust ohust</p> <p>Teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget</p> <p>Võimalusel piira ala ja tähistada ohu olemasolu</p>	
Pommikahtlus	Teavita täiskasvanut	<p>Helista 112</p> <p>Teavita teisi läheduses viibijaid võimalikust ohust</p> <p>Teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget</p>	
Liiklusõnnetus õpilasega õppekäigu ajal		<p>Helista 112</p> <p>Võimalusel anna esmaabi</p> <p>Teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget</p> <p>Kriisimeeskond teavitab lapsevanemaid</p>	
Koolitraumad	Teavita täiskasvanut	<p>Võimalusel anna esmaabi</p> <p>Teavita kooli meditsiinitöötajat</p> <p>Teavita direktorit, õppedirektorit või kriisimeeskonna kättesaadavat liiget</p> <p>Kriisimeeskond teavitab lapsevanemaid</p>	